

De Gelderse erfgoedmonitor

Data als instrument voor in- én externe communicatie

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Musea	5
1.1. Aanbod en aantal bezoeken	6
1.2. Economische betekenis	10
1.3. Opbouw kostenstructuur	18
1.4. Activiteiten	19
1.5. Waardering	20
2. Historische verenigingen	21
2.1. Aanbod en aantal bezoeken	22
2.2. Economische betekenis	23
2.3. Opbouw kostenstructuur	25
2.4. Activiteiten	26
3. Archieven	27
3.1. Aanbod en aantal bezoeken	28
3.2. Economische betekenis	29
3.3. Opbouw kostenstructuur	31
3.4. Activiteiten	32
4. Overige organisaties	33
5. Conclusies en aanbevelingen	35

Aanleiding en vraagstelling

Aanleiding

Gelders Erfgoed vertegenwoordigt erfgoedinstellingen en musea in de provincie Gelderland. Gelders Erfgoed heeft de coöperatie Erfgoed Gelderland mede opgericht. Hierin participeren ruim 140 Gelderse instellingen.

Onder deze leden is de afgelopen maanden een enquête uitgezet. Het peiljaar van deze enquête is 2014. Onder andere wordt gevraagd naar:

- Aantal bezoekers (fysieke adres, website, leden, donateurs, etc.);
- Aantal medewerkers en vrijwilligers;
- Omvang en opbouw jaarbudget (bezoekers- en externe inkomsten);
- Opbouw (operationele) kosten;
- Activiteitenprogramma (aantal en type activiteiten, aantal bezoeken).

Vraagstelling en bruikbaarheid rapportage

Gelders Erfgoed wil meer doen met de verzamelde gegevens. Daarom is aan **ZKA Consultants** gevraagd de beschikbare gegevens overzichtelijk te presenteren, te interpreteren en hier conclusies aan te verbinden.

Deze gegevens zijn verwerkt in voorliggend geanonimiseerd rapport. Gegevens op bedrijfsniveau komen niet één op één terug in deze rapportage. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen enkele subgroepen/doelgroepen.

De rapportage kan zowel voor interne als externe doeleinden worden gebruikt. Intern kunnen erfgoedinstellingen de eigen prestaties en resultaten vergelijken met anderen en daarmee hun bedrijfsvoering aanscherpen. Extern kan naar besturen, financiers en subsidiënten de omvang, het belang en de waarde van de bij de coöperatie aangesloten erfgoedinstellingen* duidelijker over het voetlicht gebracht worden.

Aanpak onderzoek

Categoriale indeling

De erfgoedinstellingen vormen een heterogene populatie, variërend van archieven, dialectkringen tot musea. Om tot resultaten op maat te komen is deze heterogene groep opgedeeld in verschillende categorieën. In overleg met Gelders Erfgoed is hierbij de volgende indeling aangehouden:

1. Musea;
2. Historische verenigingen;
3. Archieven;
4. Overige organisaties, waaronder monumenten, bibliotheken, archeologie, dialectkringen en erfgoedplatforms behoren.

Onderzoeksmethodiek

Om tot de gewenste inzichten te komen zijn de volgende werkzaamheden verricht:

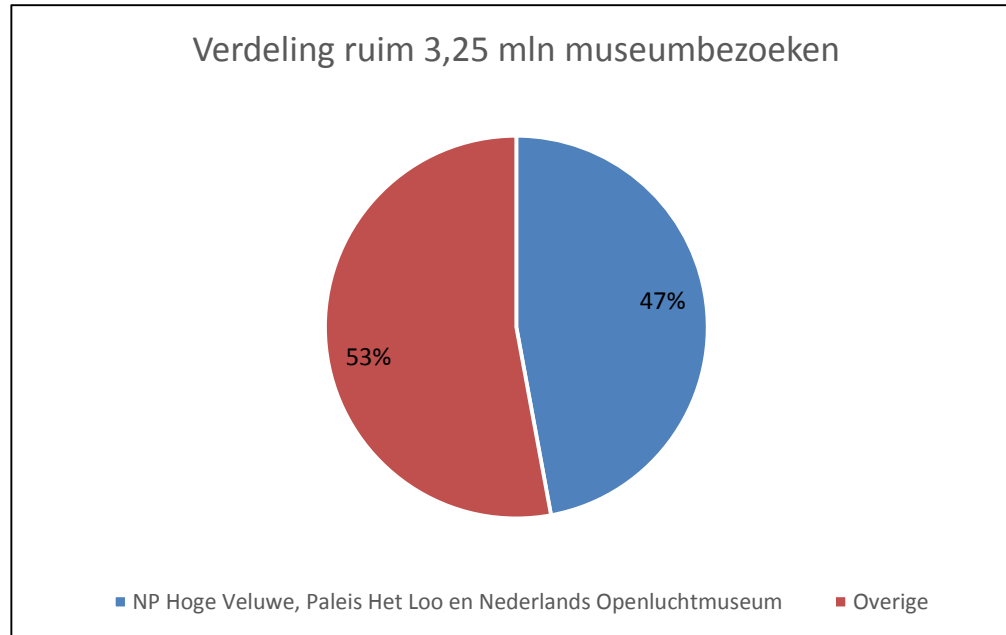
- Controle enquêteresultaten;
- Aanvullen enquêteresultaten op basis van externe openbare bronnen en beschikbare gegevens ZKA;
- Bewerking enquêteresultaten, onder andere op basis van ervaringen elders;
- De database is voor ontbrekende (fysieke) aantal bezoeken niet opgeblazen en geëxtrapoleerd naar totalen als gevolg van de heterogeniteit per subgroep. Deze non response ontbreekt derhalve;
- Analyse resultaten per subgroep;
- Verrijking enquêteresultaten met andere branche specifieke kengetallen en inzichten;
- Rapportage, inclusief formuleren conclusies en aanbevelingen.

A group of four children are gathered around a large, dark, circular floor mat in a museum. The mat is covered with numerous circular tiles, each containing a number or a letter. One child, a boy with dark hair, is pointing at a tile. Another child, a girl with brown hair, is looking down at the tiles. A third child, a girl with blonde hair, is also looking at the tiles. A fourth child, a girl with long blonde hair wearing a green jacket, is standing and looking at the tiles. In the background, there are museum displays, including a large animal skull on the wall and a display case with a skull inside. The lighting is warm and focused on the children and the floor mat.

1. Musea

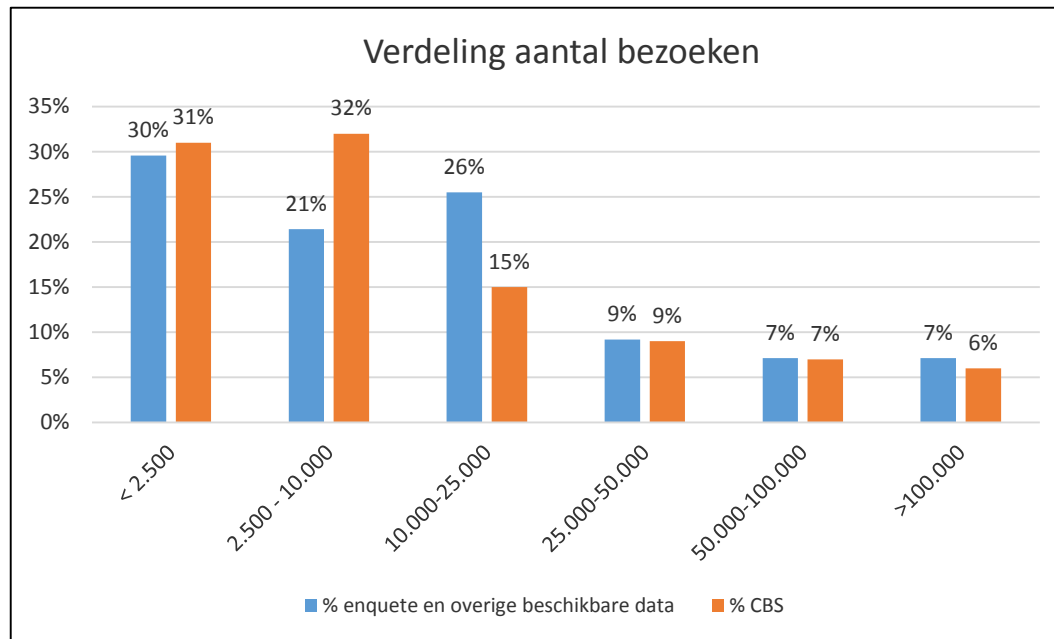
Dit hoofdstuk gaat in op de musea. De totale populatie bestaat uit 134 musea. Hiervan vulden 59 musea de enquête in (waarvan 49 leden van de coöperatie Erfgoed Gelderland). Dit is aangevuld met bezoekersaantallen (fysieke adres) van 75 musea op basis van beschikbare data van Gelders Erfgoed ('Bezoekersaantallen Gelderse erfgoedinstellingen 2014') en op basis van door **ZKA Consultants** uitgevoerde onderzoeken in de provincie Gelderland*.

Ruim 3,25 miljoen bezoeken aan de Gelderse musea in 2014

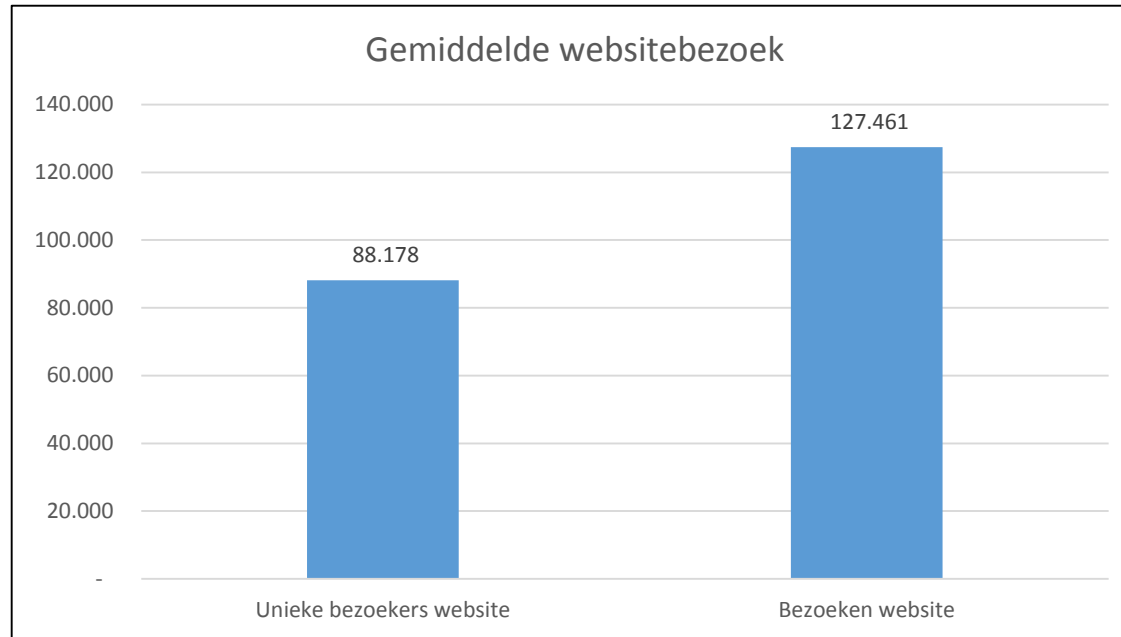
- De populatie bestaat uit 134 musea. Dit aanbod is rijk en gevarieerd, van musea met landelijke aantrekkingskracht tot meer lokaal georiënteerde (dorps)musea.
- In Gelderland bevindt zich circa 13% van alle musea in Nederland (bron: Erfgoedmonitor). Dit is iets meer dan het aandeel van de provincie Gelderland in het aantal inwoners in de Nederlandse bevolking (12%, bron: CBS).
- Van de 134 musea is het aantal (fysieke) bezoeken bekend voor 98 musea. Deze 98 musea trokken in 2014 samen ruim 3,25 miljoen bezoeken. Het gemiddelde per museum komt uit op ruim 33.000 bezoeken.
- Nationaal Park Hoge Veluwe (Kröller Müller Museum, Museonder, Jachthuis Sint Hubertus), Paleis Het Loo en Nederlands openluchtmuseum vertegenwoordigen circa 47% van het totaal van ruim 3,25 miljoen bezoeken

Opbouw Gelderse musea naar grootte redelijk conform landelijk beeld; meer bezoeken tussen 10.000 en 25.000 bezoeken

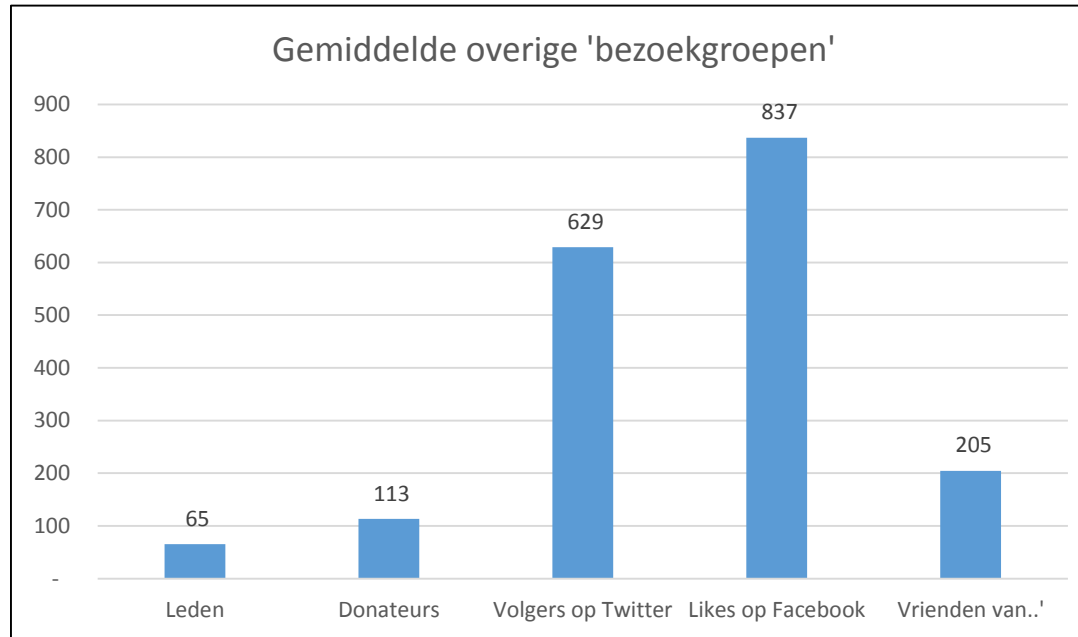
- Vergeleken met landelijke cijfers (Bron: CBS, 2013; 799 musea) komt de opbouw van de bezoeken aan de Gelderse musea goed overeen.
- In Gelderland is de groep musea met tussen 10.000 en 25.000 bezoeken groot ten opzichte van de Nederlandse opbouw. Tussen 2.500 en 10.000 bezoeken zijn daarentegen relatief weinig musea in Gelderland vergeleken met de landelijke CBS cijfers.

Musea worden niet alleen 'fysiek' bezocht , website trekt gemiddeld 2,7 keer zo veel (unieke) bezoeken

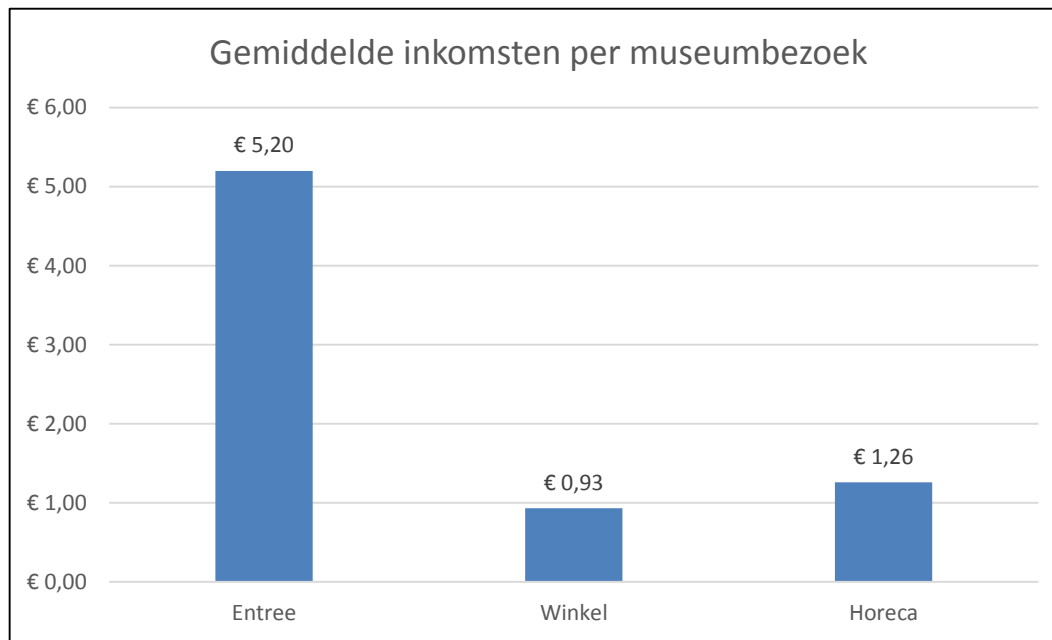
- Het gemiddelde aantal 'fysieke' bezoeken komt uit op ruim 33.000. Een website trekt gemiddeld 2,7 keer zo veel (unieke) bezoeken (gemiddeld circa 88.000 unieke websitebezoeken).
- Ter vergelijking: de website Mijngelderland.nl kende in 2014 zo'n 160.000 unieke bezoeken, de website Collectiegelderland.nl heeft in 2014 circa 95.000 unieke bezoeken getrokken.

Musea ook populair op social media

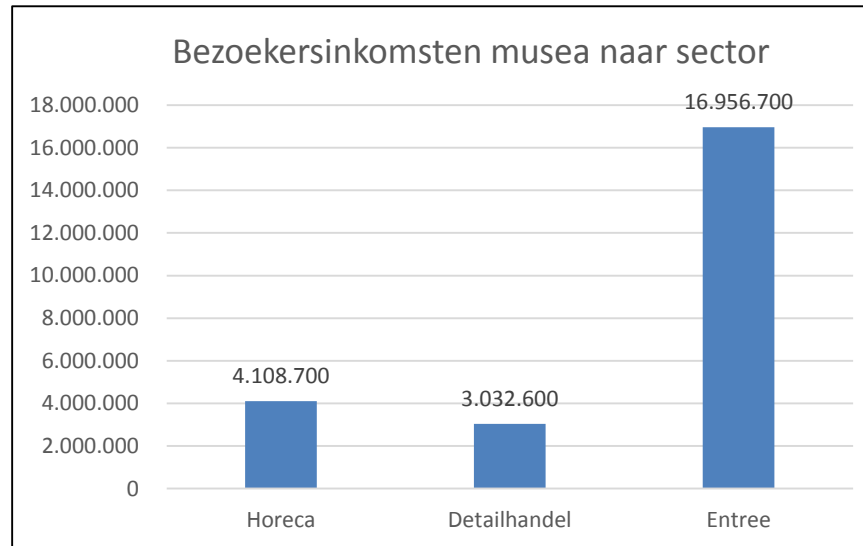
- Een gemiddeld museum heeft ruim 600 volgers op Twitter en registreerde in 2014 ruim 800 Likes op Facebook.
- Wanneer dit gemiddelde representatief is voor de totale populatie van 134 musea komt het totaal aantal Twitter volgers uit op bijna 85.000.
- Ter vergelijking: de website Mijngelderland.nl telde in 2014 zo'n 18.500 Twitter volgers.

De gemiddelde inkomsten per museumbezoek komt uit op circa € 7,40

- Op basis van de enquêteresultaten in combinatie met ervaringscijfers uit eerdere studies (monitoring ZKA) en beschikbare databanken zoals het ContinuVrijeTijdsOnderzoek (CVTO) komen de gemiddelde inkomsten bij het museum aan entrees, (web)winkel en horeca uit op € 7,40 per bezoeker.

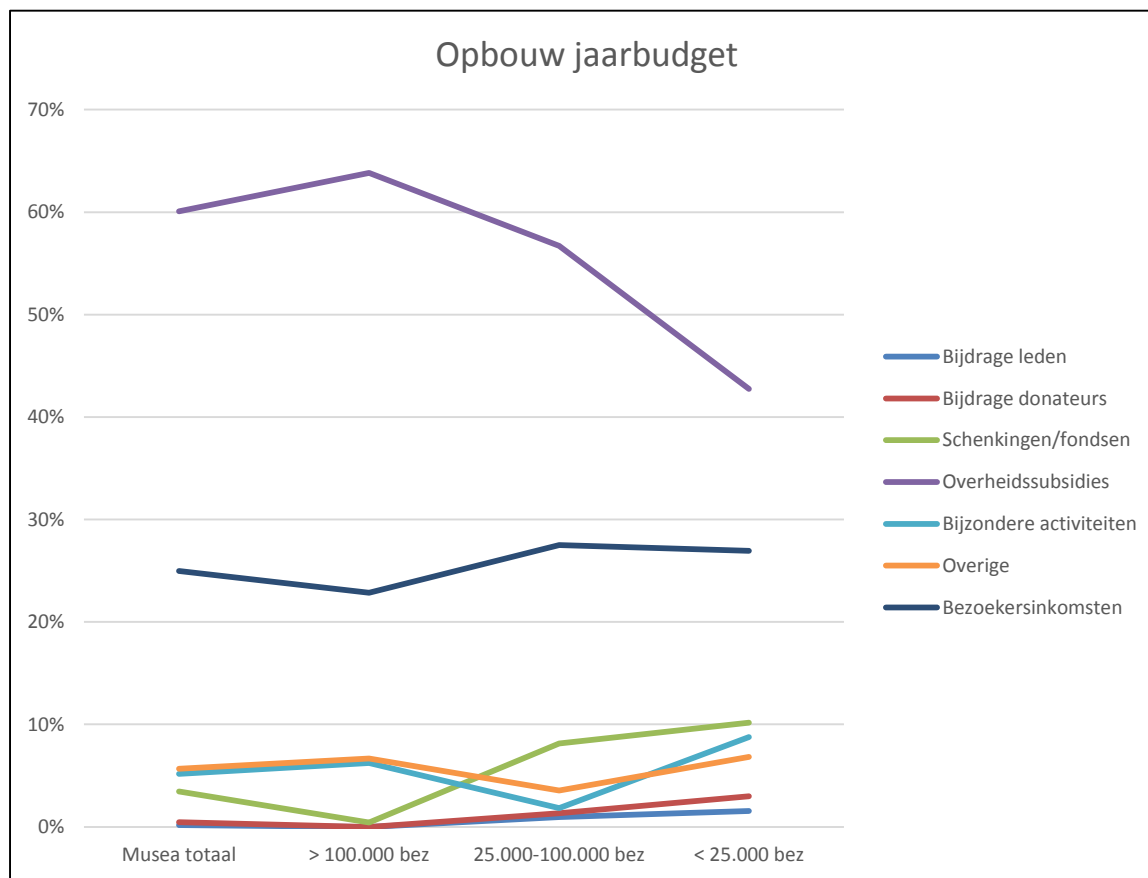
Bezoekersinkomsten (entree, horeca, (web)winkel): € 24,1 miljoen per jaar, totale inkomsten in de regio veel hoger

- Op basis van de voorgaand benoemde inkomsten per bezoek zijn de totale inkomsten bij de musea (entrees, horeca en (web)winkel) ruim € 24 miljoen per jaar.
- Dit is nog exclusief bestedingen van de museumbezoekers in de directe omgeving, zoals vervoersbestedingen (OV, parkeren), overnachtingskosten, horecabestedingen of bestedingen bij andere musea/attracties in de directe omgeving.
 - Onze ervaring is dat de omvang van deze overige bestedingen in de directe omgeving kan oplopen tot minimaal hetzelfde bedrag als besteed wordt bij het museum zelf. Totale bestedingen komen dan uit op zo'n € 15.
 - Voor musea met een bovenregionaal of zelfs (inter)nationaal marktbereik kunnen de totale bestedingen oplopen tot een veelvoud van de bestedingen bij het museum zelf (bij benadering: factor 7-10).

1.2. Economische betekenis musea ((opbouw) jaarbudget)

Duidelijke verschillen in (gemiddelde) opbouw jaarbudget/inkomsten tussen grote en kleine musea

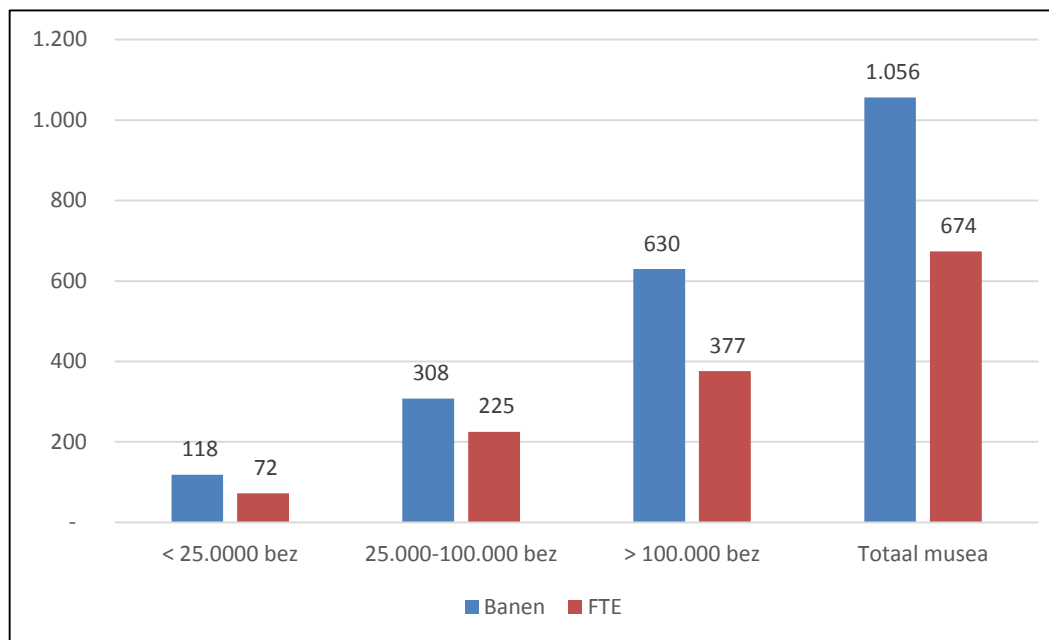

Duidelijke verschillen in (gemiddelde) opbouw jaarbudget/inkomsten tussen grote en kleine musea

Uit de figuur op pagina 12 is de opbouw van het jaarbudget/inkomsten weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen musea met meer dan 100.000 bezoeken per jaar, musea met tussen 25.000 en 100.000 bezoeken per jaar en musea met minder dan 25.000 bezoeken per jaar. Hieruit komt het volgende naar voren:

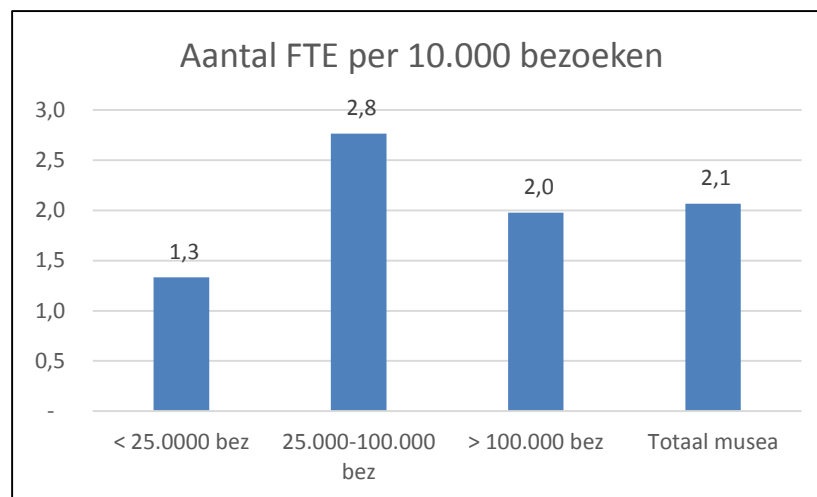
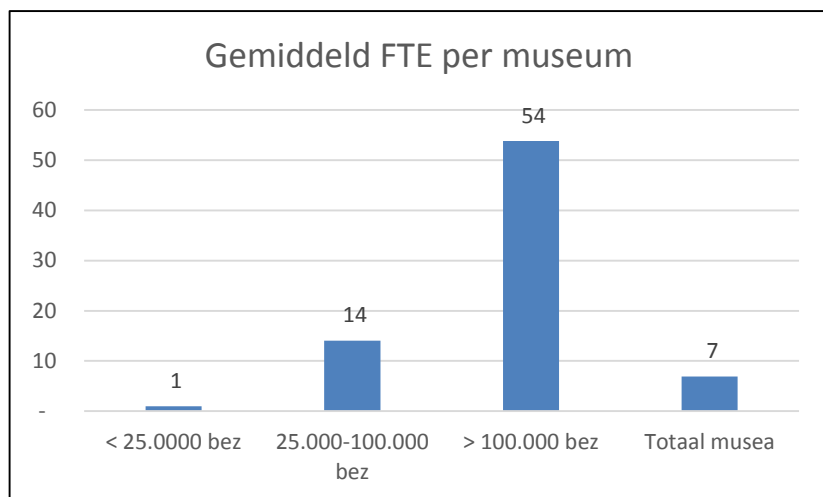
- **Overheidssubsidies** hebben een groot aandeel (> 60%) in het jaarbudget/inkomsten van de musea met meer dan 100.000 bezoeken. Ook de musea met tussen 25.000 en 100.000 bezoeken kunnen gemiddeld genomen een beroep doen op relatief veel overheidssubsidies (bijna 60%). Voor de kleinere musea loopt het aandeel overheidssubsidies terug richting 40% van het jaarbudget.
- De **bezoekersinkomsten** (entrees, horeca en (web)winkel) zijn procentueel (circa 25% van jaarbudget/inkomsten) vrij constant voor de drie 'categorieën (< 25.000 bezoeken, 25.000 - 100.000 bezoeken en > 100.000 bezoeken).
- Voor de musea tussen 25.000 en 100.000 bezoeken en de musea tot 25.000 bezoeken op jaarbasis vertegenwoordigen **schenkingen en fondsen** een relatief groot deel van het jaarbudget.

Ruim 1.050 personen bij musea in loondienst, samen ca 675 FTE

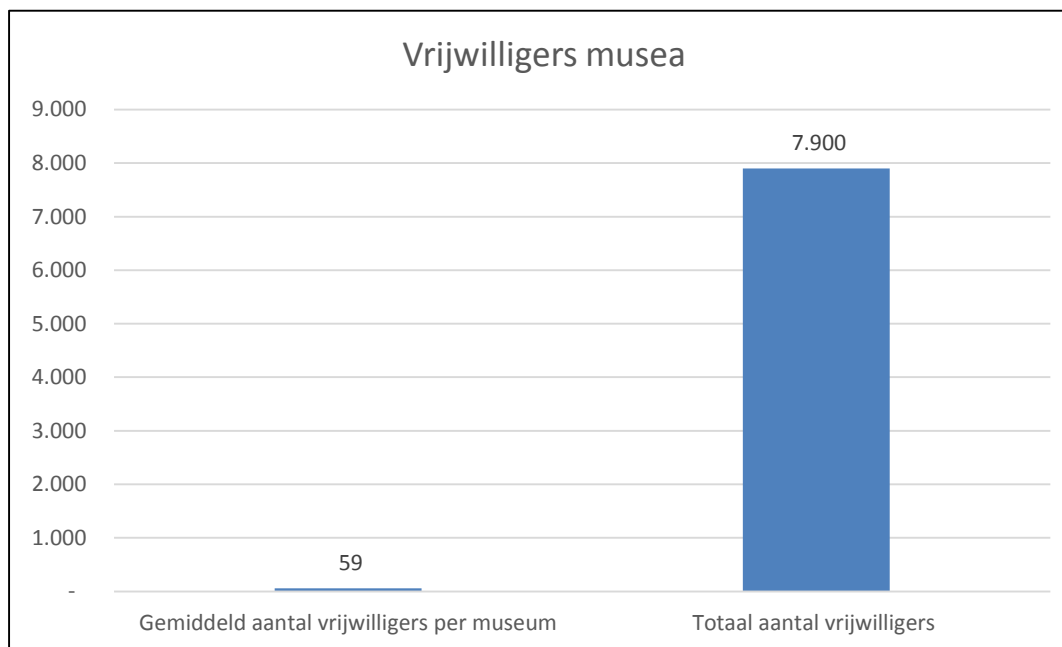
- De musea hebben samen ruim 1.050 personen in loondienst. Deze zijn samen goed voor circa 675 voltijdbanen. 1 FTE houdt gemiddeld derhalve 1,5 - 1,6 baan in.
- In 2013 waren bij de Nederlandse musea ruim 8.300 personen in loondienst (bron: CBS, 2013). Hieruit kan worden afgeleid dat Gelderland een aandeel van 13% heeft in de landelijke museumwerkgelegenheid.
- Het aantal banen binnen 'cultuur, recreatie en amusement'* in Gelderland is 5.760 (Bron: LISA, 2014). Dit zou betekenen dat de musea hierin een aandeel van zo'n 18% hebben.

Werkgelegenheid grootst bij musea met veel bezoeken; wanneer uitgedrukt per 10.000 bezoeken ontstaat ander beeld

- Gemiddeld zijn per museum 7 FTE in loondienst. Deze werkgelegenheid is het hoogst voor musea met meer dan 100.000 bezoeken (gemiddeld 54 FTE). De kleine musea (< 25.000 bezoeken) hebben gemiddeld 1 FTE in loondienst.
- Het aantal FTE uitgedrukt per 10.000 bezoeken laat een ander beeld zien. Het Nederlands gemiddelde komt uit op 2,1 FTE per 10.000 bezoeken.
- Dit Nederlandse gemiddelde (2,1) is vergelijkbaar met het gemiddelde voor de musea met meer dan 100.000 bezoeken per jaar (2,0). Musea tussen 25.000 en 100.000 bezoeken hebben meer medewerkers in loondienst per 10.000 bezoeken (gemiddeld 2,8 FTE). De kleinere musea hebben gemiddeld 1,3 FTE per 10.000 bezoeken in loondienst.

7.900 vrijwilligers in Gelderse musea, zo'n 4 op de 1.000 inwoners in Gelderland

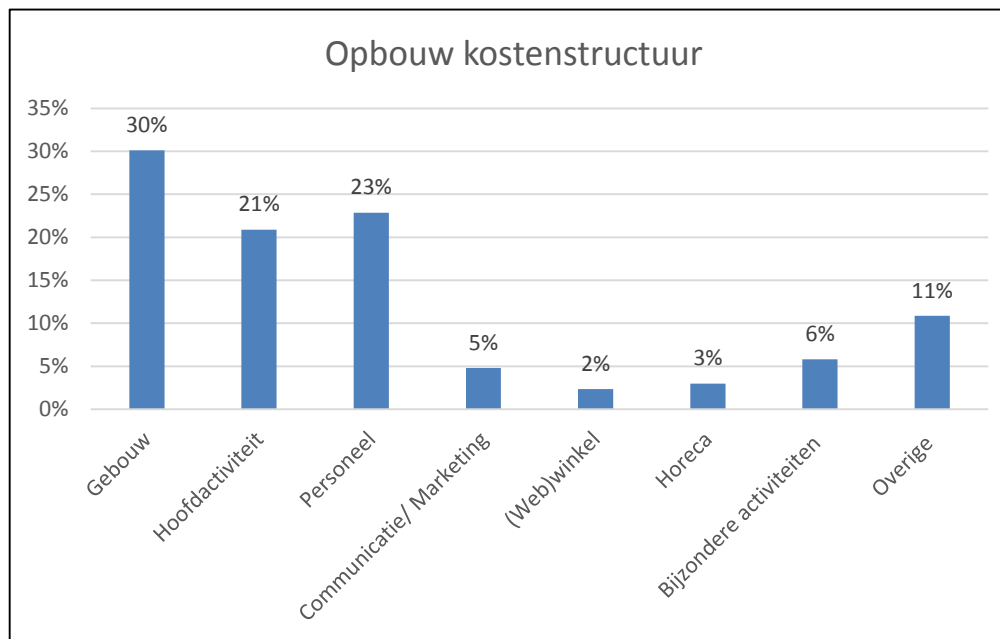
- Aan een museum zijn gemiddeld 59 vrijwilligers verbonden
- Uitgaande van 134 musea zou dit uitkomen op circa 7.900 personen die op vrijwillige wijze actief zijn voor de Gelderse musea. Dit betekent dat 4 op de 1.000 inwoners in de provincie Gelderland vrijwilliger is in een museum.
- Gemiddeld staan 6 vrijwilligers gelijk aan 1 FTE. De gemiddelde vrijwilliger werkt dus zo'n 6 uur per week voor het museum. Deze tijdsbesteding is vergelijkbaar met CBS gemiddelden (2013).

Naast de economische belangen hebben de musea ook afgeleide (economische) en sociaal-maatschappelijke effecten

Naast de economische betekenis – uitgedrukt in bestedingen/inkomsten en betaalde en onbetaalde werkgelegenheid – zorgen musea doorgaans ook voor (afgeleide) economische en sociaal-maatschappelijke effecten, zoals:

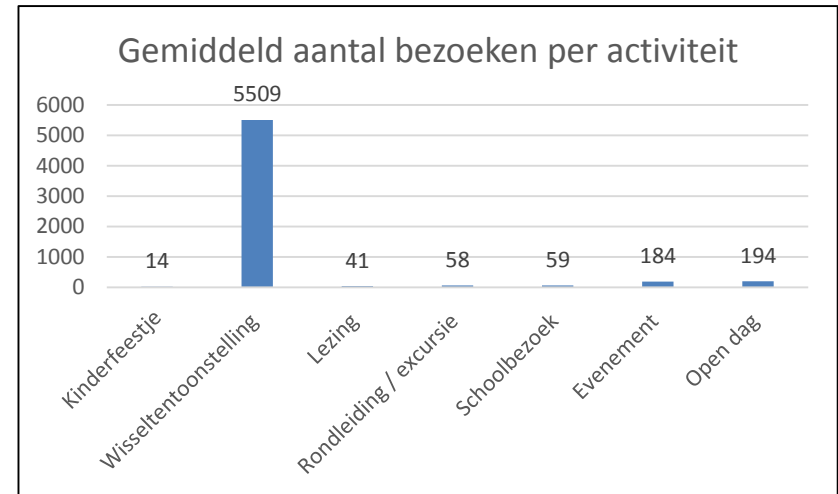
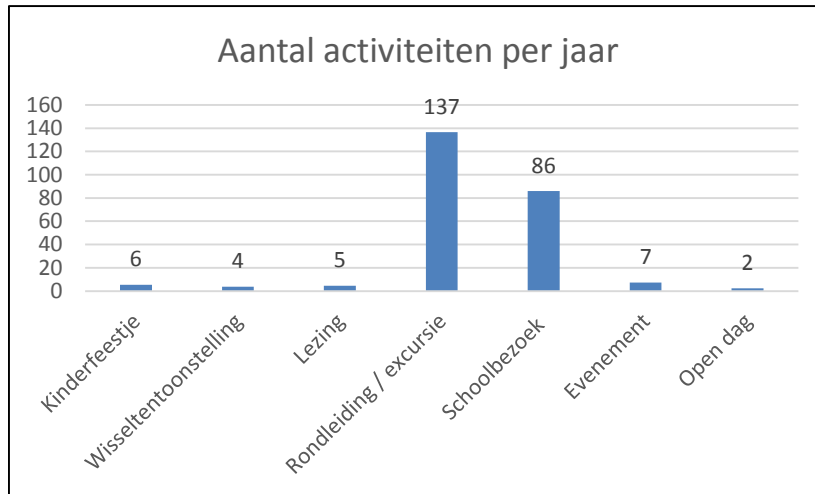
- Musea verbeteren **het imago en de naamsbekendheid** van gemeente en regio bij dagtoeristen, verblijfstoeristen en toeristische ondernemers. Gemeenten/regio's kunnen hier in de **profilering/citymarketing** op meeliften.
- Museumbezoekers brengen vaak een bezoek aan andere toeristische bedrijven of lokale voorzieningen als horeca en detailhandel. Het **draagvlak voor deze lokale voorzieningen** verbetert en de **leefbaarheid en levendigheid** neemt toe doordat het aantal bezoeken en overnachtingen toeneemt en er meer georganiseerd wordt.
- Musea en andere (toeristische) bedrijven hebben behoefte aan diensten voor toelevering (bijv. groothandels, zakelijke dienstverlening) en onderhoud. Dit **trekt andere bedrijven aan** en levert **extra (indirecte) werkgelegenheid** op (met name het gevolg van toeleveranties (inkopen, productiemiddelen, dienstverleners (banken, verzekeringsmaatschappijen wasserij, etc.)) . Uit ervaring weten wij dat deze indirecte werkgelegenheid circa 40% is van de werkgelegenheid bij de (toeristische) bedrijven zelf.
- Musea dragen ook bij aan een **gunstig leef- en vestigingsklimaat**. Het vestigingsklimaat van bedrijven verbetert en het rendement wordt hoger (toevoeging nieuwe bedrijven en uitbreiding bestaande bedrijven). Daarnaast is de **waarde van vastgoed** in de omgeving van musea soms hoger dan elders (eerdere studies ZKA, op basis van deskresearch, contact met makelaars, etc.).

Gebouw, personeel en hoofdactiviteit samen 74% van de kosten

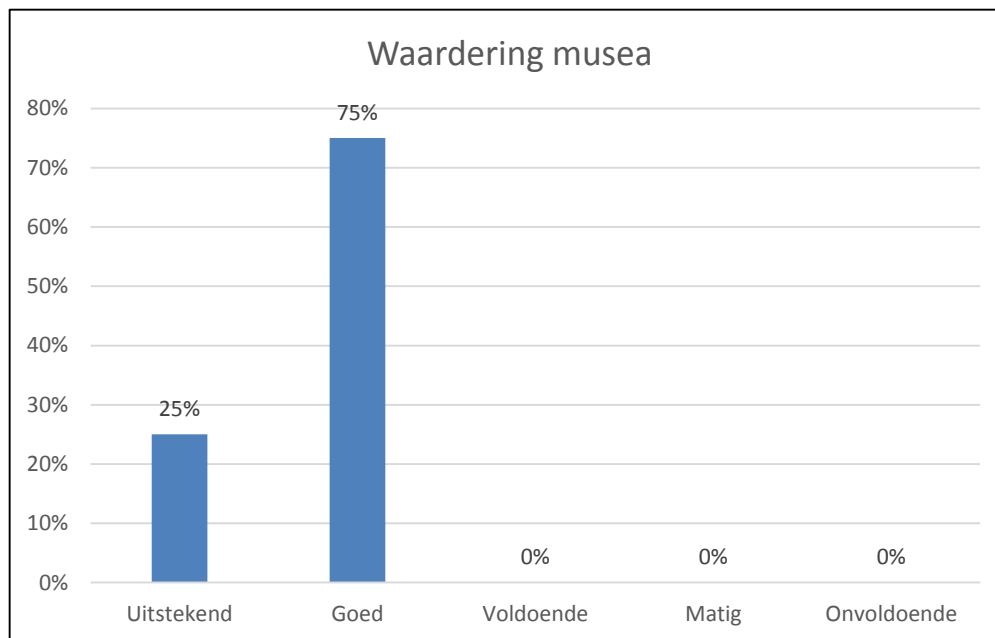
- Drie kostenposten – gebouw, hoofdactiviteit en personeel - hebben gezamenlijk gemiddeld een aandeel van circa driekwart van de totale kosten.
- De overige kostenposten vertegenwoordigen een kwart van de kosten, waarbij de 'overige categorie' goed is voor 11%.

Rondleidingen/excursies meest georganiseerd; wisseltentoonstellingen trekken meeste bezoek

- Het activiteitenprogramma van musea bestaat overwegend uit rondleidingen/excursies en schoolbezoeken. Deze twee activiteiten zijn gemiddeld respectievelijk 137 en 86 keer per jaar georganiseerd.
- Een wisseltentoonstelling is de activiteit met verreweg het meest bezoek. Het gemiddelde komt uit op circa 5.500 per wisseltentoonstelling. Op basis van de enquêteresultaten is niet te achterhalen of dit specifiek bezoeken aan de wisseltentoonstelling betreft of alle museumbezoeken in perioden dat wisseltentoonstellingen zijn georganiseerd. Wisseltentoonstellingen kunnen voor een impuls van de bezoekcijfers zorgen, zeker als sprake is van onderscheidende en kwalitatief hoogwaardige exposities. Uit eerdere onderzoeken blijkt ook dat wisseltentoonstellingen andere doelgroepen kunnen trekken en het marktbereik kunnen vergroten.
- De andere activiteiten trekken enkele tientallen bezoeken per activiteiten, oplopend tot bijna 200 bezoeken voor een gemiddeld evenement en een gemiddelde open dag.

Waardering musea (zeer) positief, aantal waarderingsonderzoeken is vrij beperkt

- Ongeveer één derde van de musea heeft een waarderingsonderzoek gedaan onder de bezoekers.
- Deze onderzoeken tonen aan dat de musea (zeer) positief gewaardeerd worden. Voor 25% van de respondenten is een uitstekende waardering gegeven. De overige 75% zijn als goed beoordeeld.

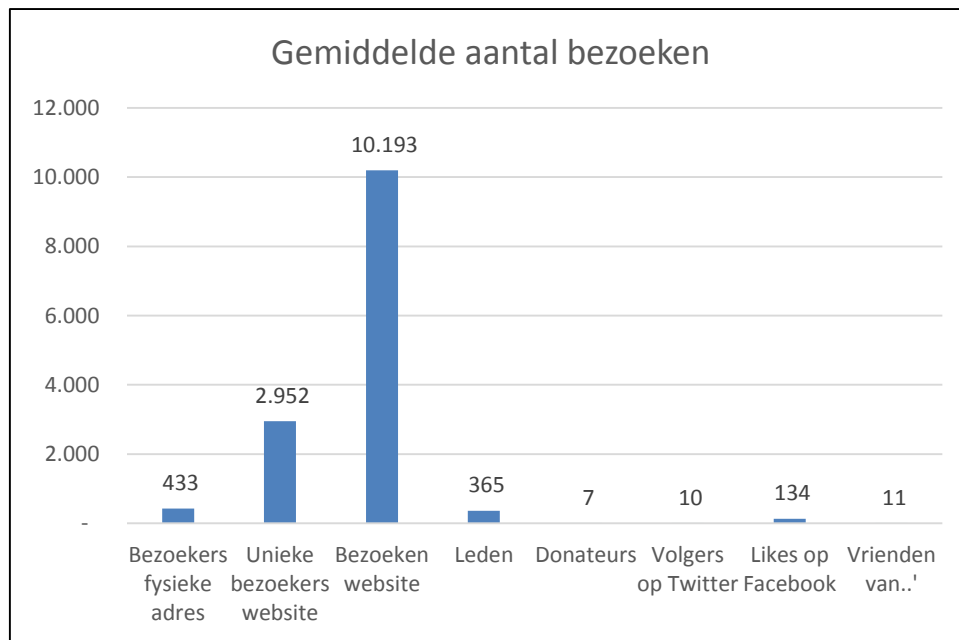
A woman with short dark hair and glasses, wearing a green cardigan over a white top, stands at the front of a room. She is facing a group of people seated at a long table. The room has large windows in the background. A whiteboard is visible to the right of the presenter, with the text 'Nieuwe Partners' written on it. The audience consists of several people, mostly men, seated at a long table covered with a light-colored cloth. They are looking towards the presenter. The overall atmosphere is professional and focused.

2. Historische verenigingen

Dit hoofdstuk gaat in op de historische verenigingen. De totale populatie bestaat uit 35 historische verenigingen, waaronder 3 niet bij Erfgoed Gelderland aangesloten partijen. Van de 35 historische verenigingen vulden 20 de enquête in (waarvan 17 leden van de coöperatie Erfgoed Gelderland)*.

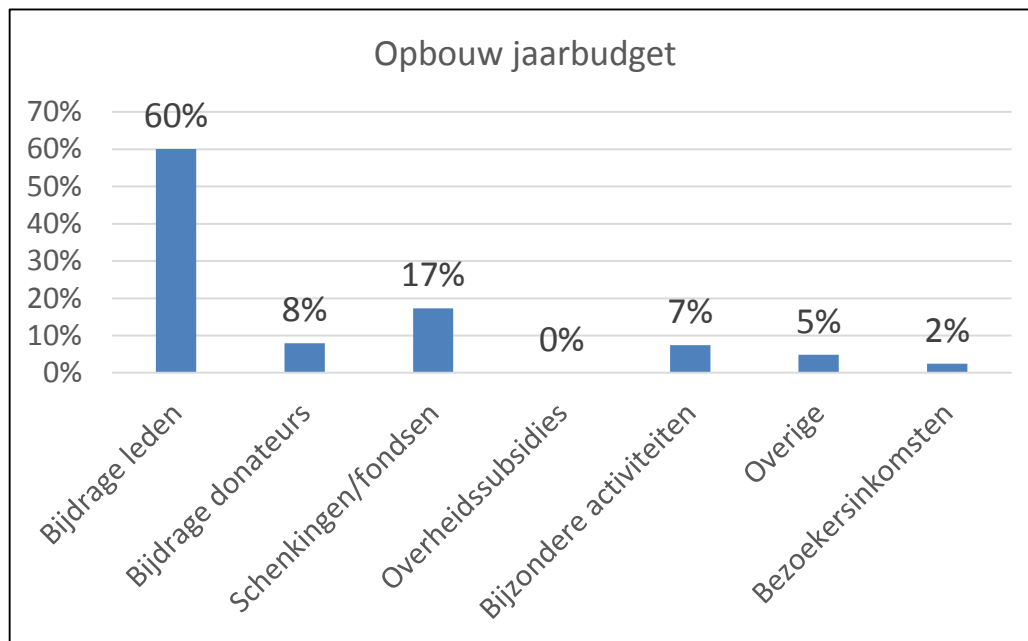
2.1. Aanbod en aantal bezoeken historische verenigingen

Een historische vereniging trekt gemiddeld circa 430 'fysieke' bezoeken, uniek bezoek website gemiddeld 7x zo hoog

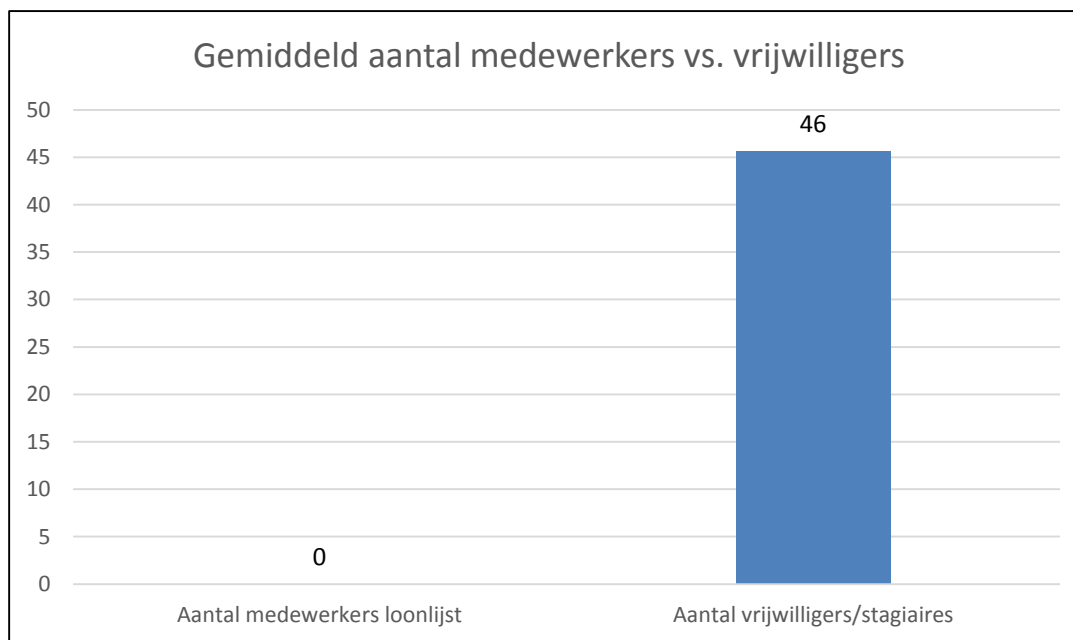
- Het aantal bezoeken is bekend voor 14 historische verenigingen. Dit leidt tot een gemiddelde van circa 430 fysieke bezoeken per historische vereniging in 2014.
- Het totaal aantal bezoeken voor deze 14 historische verenigingen komt daarmee uit op zo'n 6.000.
- De website van de historische verenigingen trekt veel meer bezoeken vergeleken met de fysieke bezoeken. Een website wordt gemiddeld door bijna 3.000 unieke personen bezocht. Dit is bijna 7x zoveel als het gemiddelde aantal fysieke bezoeken.

Bijdrage leden grootste deel jaarbudget (60%), nauwelijks bezoekersinkomsten (2%)

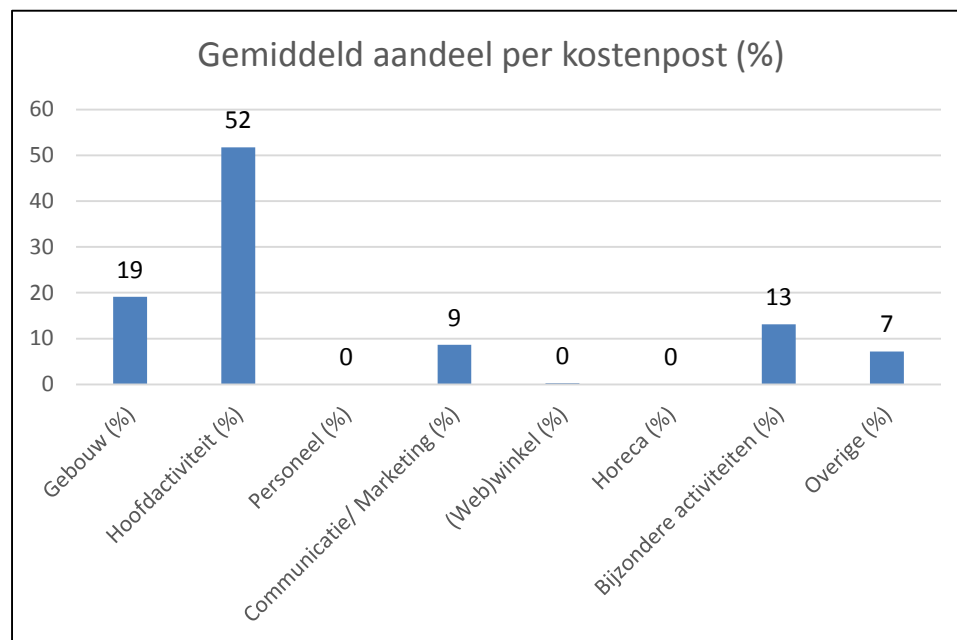
- Voor de historische verenigingen vormen de bijdragen door leden het grootste deel van het jaarbudget (60%). Ervan uitgaande dat de non-respondenten eenzelfde budgetstructuur hebben, vertegenwoordigen deze een totaalbedrag van bijna € 225.000
- De bezoekersinkomsten (entrees, horeca en (web)winkel) zijn samen goed voor zo'n 2% van het jaarbudget. Ervan uitgaande dat de non-respondenten eenzelfde budgetstructuur hebben, komen de totale bezoekersinkomsten van de historische verenigingen uit op circa € 17.500.
- Verder valt op dat de inkomsten uit schenkingen en fondsen na de ledenbijdrage de grootste inkomstenbron zijn (zo'n 17% van het jaarbudget).

Geen betaalde staf, circa 1.600 vrijwilligers (actieve leden) aangesloten bij de Gelderse historische verenigingen

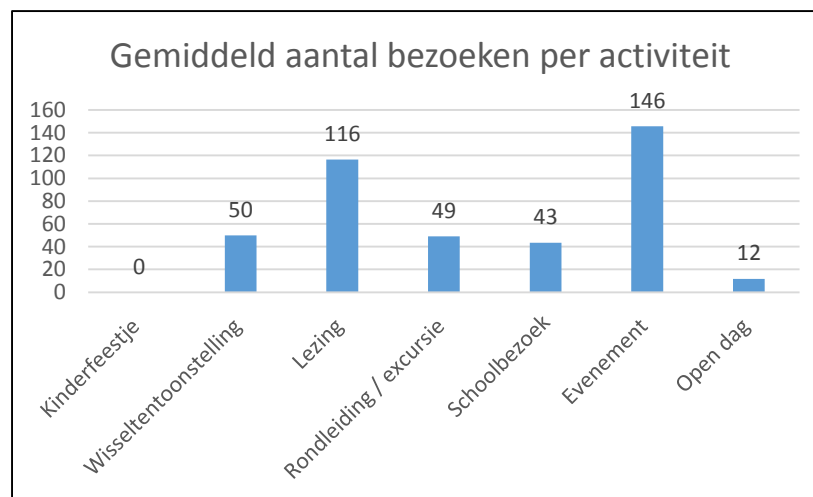
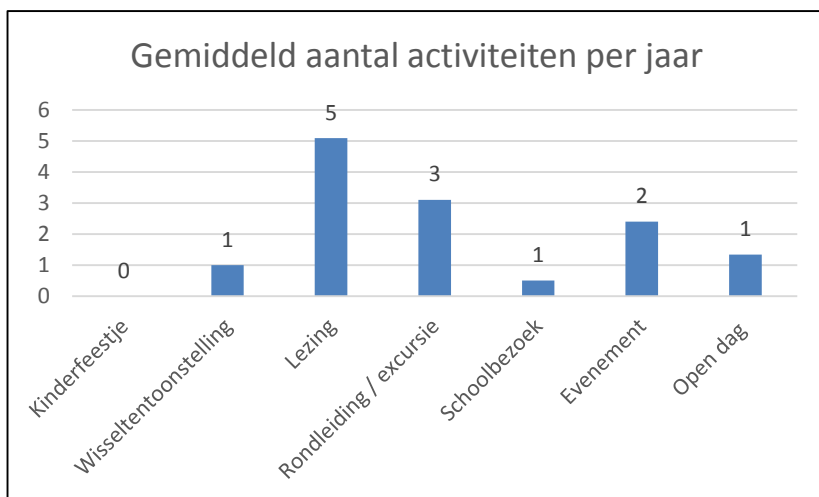
- De enquêteresultaten laten zien dat de historische verenigingen geen betaalde staf hebben.
- Aan een historische vereniging zijn gemiddeld 46 vrijwilligers verbonden, het aantal leden is (veel) hoger zoals eerder gepresenteerd (gemiddeld 365 per vereniging). Een vrijwilliger moet dan ook als actief lid worden geïnterpreteerd. Deze actieve leden vormen bijvoorbeeld het bestuur, organiseren (dialect- of film)avonden, dragen zorg voor het verenigingsblad, etc., terwijl een 'gemiddeld' lid deze avonden soms bezoekt, het blad leest, etc.
- Dit betekent dat de totale groep van 35 historische verenigingen samen circa 1.600 vrijwilligers hebben

Hoofdactiviteit (52%), gebouw (19%) en bijzondere activiteiten (13%) zorgen voor 84% van de kosten

- Gebouw gerelateerde kosten, kosten voor de hoofdactiviteit en kosten voor bijzondere activiteiten dragen samen zorg voor bijna 85% van de kosten.
- Daarnaast zijn de marketing- en overige kosten genoemd. De historische verenigingen hebben geen personeelskosten (zie ook de opbouw van het personeelsbestand, geen betaalde staf) en geen kosten voor (web)winkel en horeca (zie bescheiden aandeel bezoekersinkomsten).

Lezingen en evenementen activiteiten met gemiddeld meeste bezoeken

- Lezingen zijn de type activiteiten die het meeste worden georganiseerd door historische verenigingen. Gemiddeld organiseerde een historische vereniging 5 lezingen.
- De lezingen trekken, samen met evenementen, gemiddeld het meeste bezoek. De andere activiteiten worden gemiddeld door enkele tientallen personen bezocht.

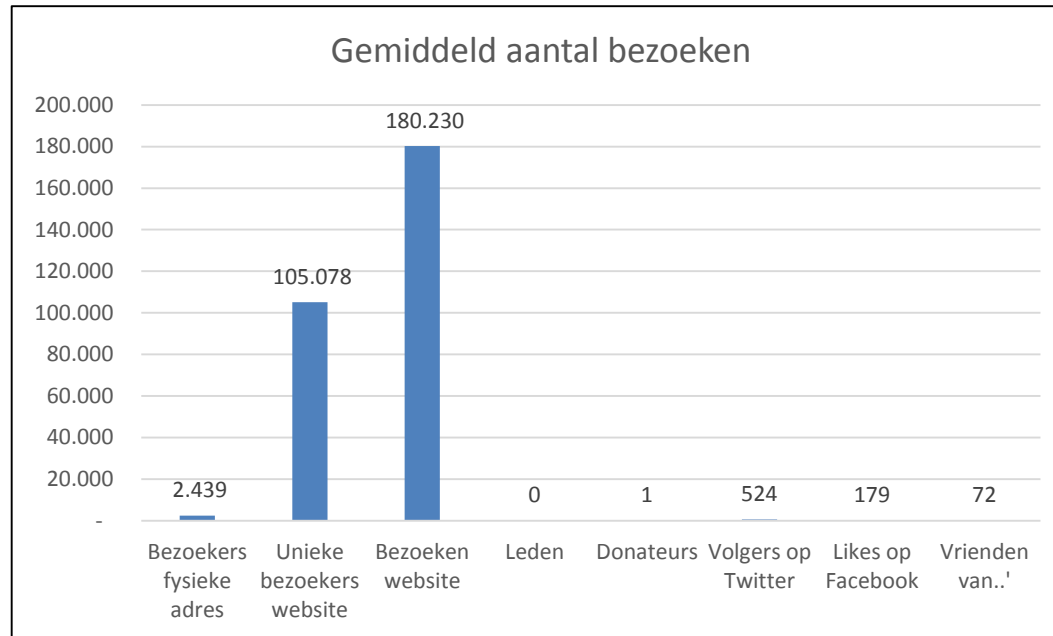

3. Archieven

Dit hoofdstuk gaat in op de archieven. De totale populatie bestaat uit 8 archieven, waaronder 7 leden van de coöperatie Erfgoed Gelderland. Van deze 7 leden hebben 6 archieven de enquête ingevuld. Dit is aangevuld met bezoekersaantallen (fysieke adres) van één archief op basis van beschikbare data van Gelders Erfgoed ('Bezoekersaantallen Gelderse erfgoedinstellingen 2014') *.

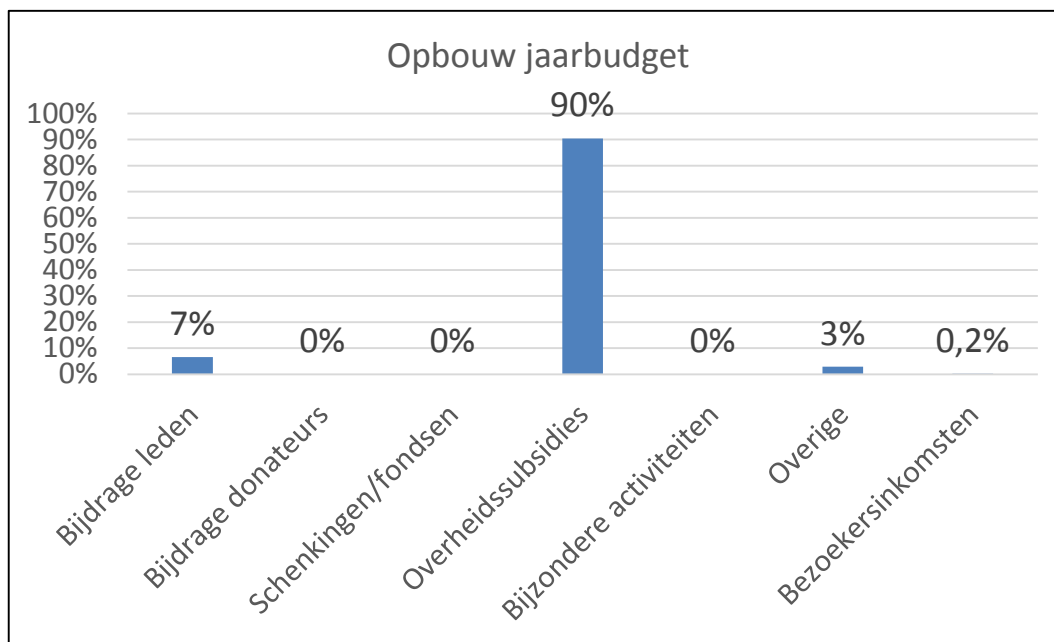
3.1. Aanbod en aantal bezoeken archieven

Bezoek archieven vooral digitaal; gemiddeld aantal unieke websitebezoeken 43x zo hoog dan gemiddelde 'fysieke' bezoeken

- Het aantal bezoeken is bekend voor 7 archieven. Aan deze archieven zijn samen zo'n 17.000 'fysieke' bezoeken gebracht.
- De websites van archieven trekken veel meer bezoeken dan het fysieke adres. Een website werd in 2014 gemiddeld door circa 105.000 unieke personen bezocht. Dit is logisch gezien het product/materiaal van de archieven dat zich uitstekend leent voor digitaal gebruik/ontsluiting.

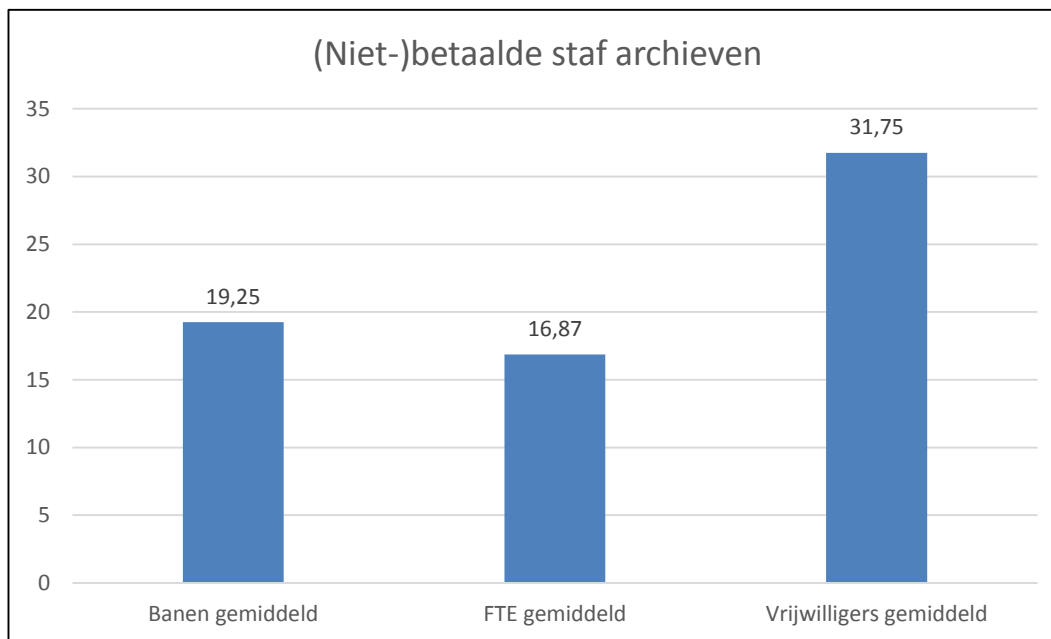
Jaarbudget archieven bestaat uit bijdrage leden, overheidssubsidies en overige

- Gemiddeld bestaat het jaarbudget van de archieven overwegend uit overheidssubsidies (90%).
- De bezoekersinkomsten zijn zeer bescheiden van omvang. Deze bedragen 0,2%. Ervan uitgaande dat de non-respondenten eenzelfde budgetstructuur hebben, komen de totale bezoekersinkomsten van archieven uit op een omvang van circa € 17.250.

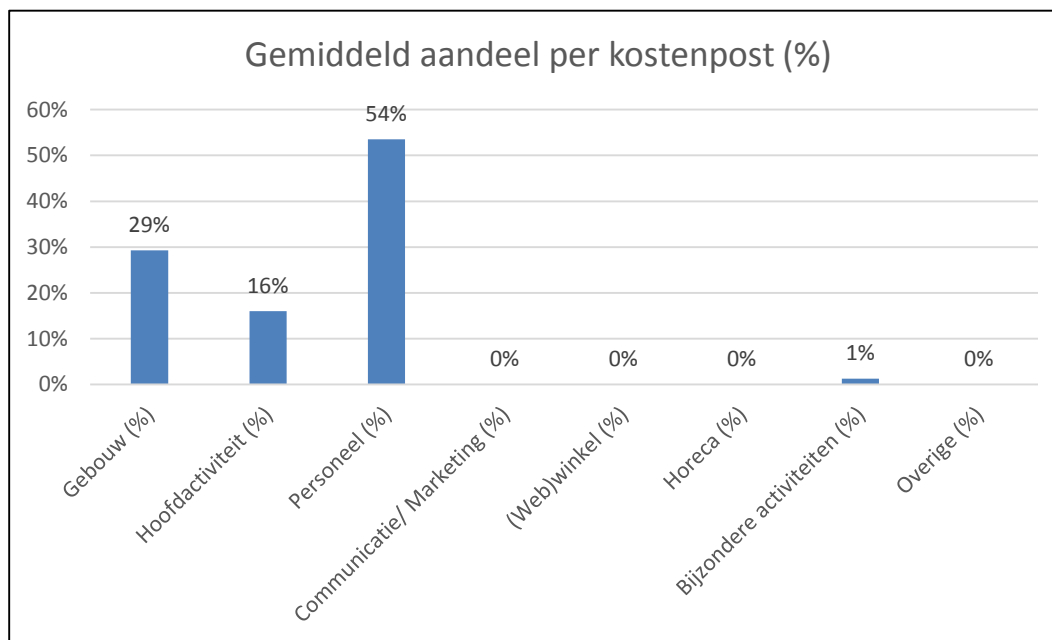
3.2. Economische betekenis archieven (werkgelegenheid)

Archieven hebben gemiddeld circa 19 medewerkers op de loonlijst. Dit komt overeen met circa 17 FTE.

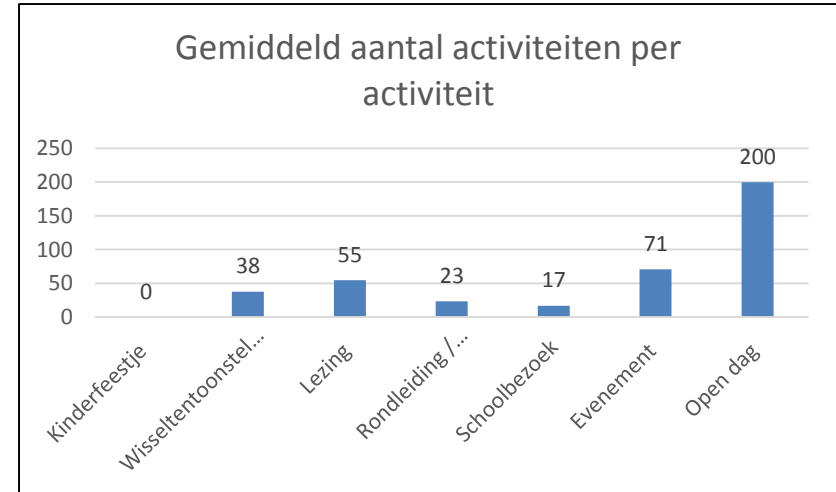
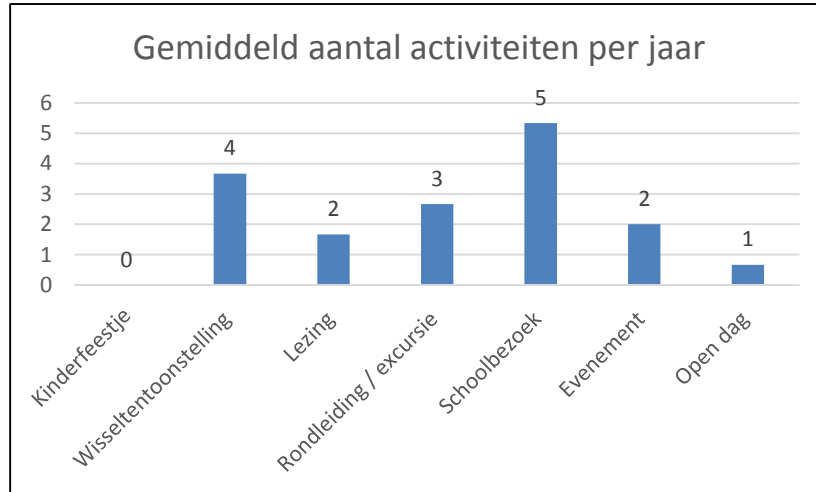
- De enquêteresultaten laten zien dat archieven gemiddeld bijna 17 FTE medewerkers in loondienst hebben (ruim 19 banen). Met 8 archieven betekent dit totaal 135 FTE en 154 banen.
- Daarnaast zijn gemiddeld zo'n 32 vrijwilligers werkzaam bij de archieven. Uitgaande van 8 archieven komt dit uit op ruim 250 vrijwilligers.

Personeel, gebouw en kosten hoofdactiviteit vormen samen 99% van de kosten

- De kosten van de archieven worden bepaald door drie kostenposten, namelijk gebouwkosten, kosten hoofdactiviteit en personeelskosten. Deze drie kostenposten vormen 99% van de totale kosten.

Schoolbezoeken meeste georganiseerd; open dag meeste bezoek per activiteit

- Schoolbezoeken worden gemiddeld het meeste georganiseerd (gemiddeld vijf keer per jaar), maar ook andere type activiteiten (met uitzondering van kinderfeestjes) vinden plaats bij de archieven.
- De meeste activiteiten trekken gemiddeld enkele tientallen bezoeken per activiteiten. Open dagen vormen hierop een uitzondering met gemiddeld 200 bezoeken.

4. Overige organisaties

Deze groep bestaat uit monumentenorganisaties, dialectkringen, bibliotheken, erfgoedplatforms en archeologie. De totale populatie bestaat uit 20 organisaties, waaronder 17 leden van de coöperatie. Van deze populatie vulden 11 organisaties de enquête in, aangevuld met één bedrijf op basis van beschikbare data van Gelders Erfgoed ('Bezoekersaantallen Gelderse erfgoedinstellingen 2014').

Op pagina 34 zijn de resultaten van deze groep op hoofdlijnen vermeld. Het is niet verantwoord de resultaten met meer diepgang te analyseren. Dit geldt zowel voor de totale groep als de resultaten per 'subgroep', vanwege de kleine steekproef (monumenten (4), bibliotheken (5), dialectkring (1), erfgoedplatforms (1) en archeologie (1)), de kleine vertegenwoordiging van het provinciale aanbod én de grote diversiteit per 'subgroep'.

Resultaten van deze kleine, diverse groep op hoofdlijnen

- Het aantal **fysieke bezoeken** loopt uiteen van enkele honderden (bijv. voor een specifieke (digitale) bibliotheek of dialectkring) tot honderdduizenden (bijv. voor een openbare bibliotheek). Het totaal aantal fysieke bezoeken van de respondenten komt uit circa 683.000.
- Naast het aantal fysieke bezoeken trekken deze organisaties ook **andere type bezoekers**. Voor de bibliotheken is sprake van een relatief groot aantal leden, maar ook hier sprake is van een grote variatie (openbare bibliotheken versus specifieke/thematische en/of internetbibliotheken).
- Het aantal **betaalde medewerkers** varieert van 0 tot ongeveer 10. Daarnaast heeft iedere respondent aangegeven met **vrijwilligers** te werken. Het aantal vrijwilligers loopt uiteen van enkele tot circa 100 personen.
- Op basis van de enquêteresultaten is een globale **structuur van de inkomsten** af te lezen. Een eerste voorzichtige constatering is dat de bijdrage uit *overheidssubsidies* relatief groot is, van enkele tientallen procenten voor enkele respondenten tot 75-90% voor andere respondenten. Enkele respondenten hebben aangegeven dat de inkomsten uit *entreegelden* relatief hoog zijn. De andere vormen van bezoekersinkomsten, *horeca en (web)winkel*, lijken vrij beperkt. De resterende inkomsten, *bijdragen door leden en donateurs, schenkingen, bijzondere activiteiten* komen voor vrijwel alle respondenten op maximaal enkele tientallen procenten uit.
- Met betrekking tot de **opbouw van de kosten** hebben 'gebouw', 'hoofdactiviteit' en 'personeel' een relatief groot aandeel.

The background of the slide features a 3D illustration of four white, stylized human figures walking in a line from left to right. They are stepping on a path made of large red puzzle pieces. The first figure is on the ground, while the others are on the puzzle pieces. The figures are holding hands or walking closely together, suggesting teamwork or a shared journey.

5. Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk gaat in op de conclusies die we uit de analyse van de enquêteresultaten kunnen trekken. Ook zijn aanbevelingen geformuleerd hoe de waarde van erfgoed en musea in Gelderland, alsmede de positie van instellingen te vergroten

Een eerste goede stap naar inzicht in omvang en belang Gelderse erfgoedsector (met focus op leden coöperatie!)

- Op basis van de response (niet totale erfgoedpopulatie) zijn in 2014 **circa 4 miljoen (fysieke) bezoeken** gebracht aan de musea, historische verenigingen, archieven, monumentenorganisaties, dialectkringen, bibliotheken, erfgoedplatforms en archeologie. Het merendeel van deze bezoeken vindt plaats bij de musea (ruim 3,25 miljoen, ofwel 82%).
- De totale bezoekersinkomsten bedragen **circa € 24,4 miljoen**. Deze bezoekersinkomsten komen terecht bij de instellingen zelf en is opgebouwd uit de bezoekersinkomsten (entrees, horeca en (web)winkel), alsmede de contributie/bijdrage die leden aan een historische vereniging betalen.
- Het overgrote deel van deze inkomsten komt terecht bij de musea. Voor de musea moet hierbij vermeld worden dat de **totale spin off groter is als gevolg van overnachtingen en combinatiebezoeken**. Deze totale spin off is per museum doorgaans minimaal gelijk aan de bestedingen bij het museum zelf.
- Naast bezoekers- en ledeninkomsten bestaat het jaarbudget uit andere inkomstenbronnen. Procentueel gezien zijn de overheidssubsidies bij musea groot (vooral voor musea met veel bezoeken). Dit geldt ook voor de archieven. Daarnaast hebben schenkingen/fondsen bij historische verenigingen en musea een relatief grote omvang als inkomstenbron.
- De totale werkgelegenheid (betaalde staf) heeft een omvang van ruim 800 FTE. Omdat in de toeristische- en culturele/erfgoedsector relatief veel met parttime- en seizoenskrachten wordt gewerkt is het aantal banen groter. Dit komt uit op ruim 1.200 banen en daarnaast nog circa 9.750 vrijwilligers (grote lokale binding!). Het levert een totaal op van **11.000 werkzame personen en vrijwilligers in de erfgoedsector, ofwel 5 op de 1.000 Gelderse inwoners (waarvan 4 op de 1.000 werkzaam zijn bij de musea)**.

Naast algemene conclusies valt het volgende op voor de musea

- Uitgebreide populatie variërend van grote professionele musea met (inter)nationaal bereik en honderdduizenden bezoeken tot lokaal georiënteerde musea met enkele duizenden bezoeken per jaar. Totale bezoek op basis van enquêteresultaten en aanvullende bronnen (niet de totale populatie) komt uit op ruim 3,25 miljoen op jaarbasis in Gelderland.
- Musea hebben een grote invloed op het aantal fysieke bezoeken aan erfgoedinstellingen en zijn in de bedrijfsvoering veel meer dan de andere groepen gericht op het aantrekken van toeristen, scholieren, cultureel geïnteresseerden, etc.
- De samenstelling van het budget naar inkomstenbron is het meest gemixt bij de musea. Overheidssubsidies zijn de dominante inkomstenbron. Dit is zowel procentueel als absoluut/financieel van toepassing. De overheidssubsidies zijn het grootst bij grotere musea, onder andere door de bredere (Rijks- en provinciale) verantwoordelijkheden en taken.
- Zowel qua inkomsten als qua werkgelegenheid zijn de musea de dominante 'subgroep'. Hierbij valt op dat het aantal FTE per 10.000 bezoeken hoog is voor de groep '25.000 – 100.000 bezoeken', mogelijk te verklaren door het gebrek aan schaalvoordelen voor deze groep.
- Naast de directe economische impact genereren de musea afgeleide (economische) en sociaal-maatschappelijke effecten, zoals de effecten op het imago en naamsbekendheid van gemeente en regio, een vergroot draagvlak voor lokale voorzieningen, de extra (indirecte) werkgelegenheid of een gunstig woon- en vestigingsklimaat.

Naast algemene conclusies valt het volgende op voor de historische verenigingen

- Gelderland beschikt over veel historische en oudheidkundige verenigingen en kringen, vaak op gemeenteniveau.
- De historische verenigingen hebben geen betaalde staf. Het vrijwilligersbestand is echter omvangrijk. Deze vrijwilligers zijn aangesloten bij de historische verenigingen vanwege de grote interesse voor en bevlogenheid met de (lokale) historie.
- In het verlengde hiervan hebben de historische verenigingen een gesloten karakter en zijn vooral door de inhoud en minder door commercie gedreven. Niet alle kennis en producten zijn hierdoor ontsloten en bekend bij het publiek.
- Als gevolg hiervan zijn het aantal (fysieke) bezoeken en daarmee de bezoekersinkomsten relatief bescheiden. De eigen leden dragen zorg voor een groot deel van de inkomsten.

Naast algemene conclusies valt het volgende op voor de archieven

- De overheidssubsidies zijn de dominante inkomstenbron voor de archieven. Het bestaansrecht en de meerwaarde van de archieven wordt door overheden erkend en geborgd.
- Het personeelsbestand van de archieven is relatief groot. Dit geldt zowel voor de betaalde staf als voor de vrijwilligers.
- Conform de historische verenigingen is het aantal fysieke bezoeken ook beperkt. Ontvangen en inspireren van publiek is niet de primaire focus. Naar verhouding vindt het bezoek veel meer op de digitale manier via websites en sociale media plaats.

Zoeken naar interne en externe optimalisatie

- **Voortzetting monitoring en optimalisatie vragenlijst voor vervolgmetingen:** Deze eerste meting heeft al eerste waardevolle inzichten opgeleverd. In de toekomst kan dit verder gefinetuned worden. Het is van groot belang dit periodiek te (blijven) monitoren en de vragenlijst in de toekomst te optimaliseren. Onze eerste ideeën voor deze optimaliseringsslag zijn:
 - Werken met toelichting en definities, bijv. voorbeelden voor de antwoordcategorieën 'overige' of 'kosten hoofdactiviteit'.
 - Vragen naar de bestedingen per bezoek en omzetniveaus in plaats van opbouw jaarbudget.
 - Specifiek vragen naar de opbouw van de (overheids-)subsidies en in verlengde hiervan hoe de gebouwkosten geïnterpreteerd moet worden (in- of exclusief kapitaallasten).
 - Eventueel werken met nuanceverschillen of separate vragen/ enquêtes per 'subgroep'.
- **Gericht zoeken naar samenwerking,** waarbij gedacht kan worden aan:
 - Thematische/regionale verbindingen tussen de ('middelgrote') musea om gebruik te maken van schaalvoordelen. Bijv. binnen Gelderland of samenwerking op Rijksniveau, zoals tussen 'volkenkundige musea' of de tussen de Nederlandse 'defensiemusea'.
 - Samenwerking op verschillende niveaus om gezamenlijke slagkracht te vergroten:
 - Tussen historische verenigingen, archieven en andere 'subgroepen' (bijv. archeologie, monumentenorganisaties).
 - Met musea, waarbij musea met de inzichten en kennis van de historische verenigingen, archieven, archeologische instellingen, etc. hun verhalen kunnen onderbouwen en interessante collecties samenstellen.
 - Met de toeristische sector om een integraler regionaal product te ontwikkelen.
 - Zoeken naar samenwerkingspartners tussen leden die inspelen op dezelfde doelgroepen (bijv. o.b.v. een bezoekers/leefstijlonderzoek). Dit kan het marktbereik vergroten, de marketing- en communicatie structuren en professionaliseren, leiden tot nieuwe arrangementen, etc.

Zoeken naar interne en externe optimalisatie

- **Cijfers als opmaat voor visievorming en overtuigen/mobiliseren financiers, subsidiënten , etc.:** Deze en een verder geoptimaliseerde monitoring maakt duidelijk welke kwaliteiten de erfgoedsector heeft en waar verbeterpunten liggen. Op grond hiervan kan:
 - Een meerjarenbeleidsplan uitgewerkt worden, welke verschillende niveaus als vertrekpunt kan hebben (sectoraal, bedrijfsgericht, samenwerkingsverbanden)
 - Gericht en zorgvuldig contact gelegd worden met overheden, fondsen, etc.

ZKA Consultants

Biesbosweg 16C

5145 PZ WAALWIJK

+31 (0)88 210 02 50

www.zka.nl